

2014 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN SEKTÖREL TAHLİLLER

İÇİNDEKİLER:

1) REEL KESİM

1-a) Büyüme

1-b) Sanayi

1-c) İstihdam

2) FİNANSAL KESİM

2-a) Fiyatlar

2-b) Parasal Göstergeler

2-c) Finansal Yatırım Araçları

2-d) Finansal Kuruluşlar

3) KAMU MALİYESİ KESİMİ

3-a) Bütçe Gelişmeleri

3-b) Borç Verileri

4) DIŞ İŞLEMLER KESİMİ

4-a) Ödemeler Dengesi

4-b) Mal Ticareti

4-c) Hizmet Ticareti

Giriş yerine

Bu çalışmada, mevcut veriler ışığında, Türkiye’de 2014 yılında meydana gelen iktisadî gelişmelere ilişkin ayrıntılı sektörel analizler ve değerlendirmeler yapılmaktadır.

Kaynaklar

TÜİK, Kalkınma Bakanlığı, HM, DTM, TCMB, TOBB; Maliye Bakanlığı, BDDK, Turkish Bank.

2014 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN SEKTÖREL TAHLİLLER

Dr. Mehmet Behzat Ekinci, MAÜ, İİBF, İktisat, mbekinci@hotmail.com, 13.01.2015**1) REEL KESİM****1-a) Büyüme**

Ekonomik büyümeye ilişkin veriler, Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Büyüme (GSYH) Verileri (Üretim yöntemine göre, 1998 bazlı sabit fiyatlarla) (%) (milyon \$)

	2007	2009	2011	2013	2014 (9 ay)
Hedef GSYH Oranı	5.0	-3.6	4.5	4.0	3.3
Gerçekleşen GSYH Oranı	4.7	-4.8	8.8	4.1	2.8
				I. çeyrek 3.1	I. çeyrek 4.8
				II. çeyrek 4.6	II. çeyrek 2.2
				III. çeyrek 4.2	III. çeyrek 1.7
				IV. çeyrek 4.5	IV. çeyrek ....
GSYH Meblağı (cari fiyatlarla)	658,786	616,703	773,980	821,937	600,039

Kaynak: TÜİK

2003-2007 dönemi hedef büyüme oranları %5 olmakla beraber, gerçekleştirmeler 2007 yılı haricinde hep bu oranın üstündedir. 2008'de ise büyüme, hedef oran olan %5.5'in çok altında gerçekleşmiş olup %0.9'dur. Global ekonomik krizin ülkemize yansımaları olarak değerlendirilebilecek bu büyüme düşüşü, krizin asıl etkisinin yaşandığı 2009 yılında daha derinleşerek devam etmiş ve hedefin çok altında bir oranla % -4.8 olarak gerçekleşmiştir. 2010 ve 2011 yıllarında ciddi bir toparlanma sürecine şahit olunmuş ve yıl sonu büyüme oranları sırasıyla %9.2 ve 8.8 olmuştur. Fakat 2012 yılında büyümede yine belirgin bir frenleme meydana gelmiş ve %2.1 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılı ise nispi bir toparlanma yılı olmuş ve hedef büyüme oranı realize edilmiş hatta hedefin biraz üstüne çıkmıştır. 2014 yılı büyüme oranı Orta Vadeli Program (OVP) çerçevesinde %4 olarak tespit edilmekle beraber bunu realize etmenin imkânsızlığı ortaya çıkınca %3.3 olarak revize edilmiştir. Ancak, ilk dokuz ayda gerçekleşen oranın %2.8 olduğu dikkate alındığında buna ulaşmanın da zor olduğu veya ancak ulaşılabileceği ifade edilebilir. (Bkz. Tablo 1)

TÜİK'ten yapılan açıklamaya göre, 2007 yılında, üretim yöntemine göre cari fiyatlarla GSYH 843,178 milyon TL'dir. 2009 yılı itibarıyla bu meblağ 952,559 milyon TL, 2011 yılında 1,297,713 milyon TL, 2012'de 1,416,798 milyon TL, 2013'te 1,565,181 TL olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılı ilk dokuz ayı GSYH meblağı ise 1,296,774 milyon TL'ye yükselmiştir.

Üretim yöntemine göre cari fiyatlarla Dolar cinsinden GSYH; 2007 yılında 658,786 milyon, 2009'da 616,703 milyon, 2011'de 773,980 milyon, 2012'de 786,283 milyon, 2013'te 821,937 milyon olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılı ilk dokuz ayı meblağı ise 600,039 milyon Dolar'dır. (Bkz. Tablo 1)

Bazı iktisadi faaliyet kollarında 1998 bazlı fiyatlarla 2014 yılı ilk dokuz ayında 2013 yılı aynı dönemine göre GSYH gelişme hızları şöyledir: Tarım-ormancılık ve balıkçılık % -3.0; Madencilik ve taş ocakçılığı %6.5; İmalât sanayii %3.5; İnşaat %2.9; Toptan ve perakende ticaret %1.4; Konaklama ve yiyecek hizmetleri %3.0; Ulaştırma ve depolama %3.0; Finans ve sigorta faaliyetleri %8.7; Gayrimenkul faaliyetleri %2.2; Eğitim %5.0; İnsan sağlığı ve sosyal hizmetler %4.9.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre 31 Aralık 2013 itibarıyla Türkiye nüfusu 76,667,864 kişiden oluşmaktadır. Nüfusun %50.2'sini (38,473,360 kişi) erkekler, %49.8'sini (38,194,504 kişi) ise kadınlar oluşturmaktadır. Yıllık nüfus artış hızı 2012'de %0.12 iken, 2013'te %0.13.7'ye yükselmiştir.

Kişi başına GSYH (KBGSYH) gelişmeleri şöyledir: Cari fiyatlarla KBGSYH; 2007'de 9.234 \$ iken, 2009'da 8,578 \$'a gerilemiştir. 2010 yılında tekrar yükselişe geçen gelir 10.079 \$'a, 2012'de 10,469 \$'a yükselmiştir. 2013 meblağı da benzer trendi izleyerek 10,782 \$ olarak gerçekleşmiştir.

Görünen o ki tüm dünyada olduğu gibi Türkiye de bir büyüme sorunu ile karşı karşıyadır. Daha düne kadar, evvelki dönemlere kıyasla mevcut kişi başına düşen GSYH meblağıyla "orta gelir tuzağından" çıkabilme umidinde olan Türkiye'nin tekrar aynı sarmala hem de derin biçimde girdiği ortaya çıkmaktadır. Bunda yine tüm dünya ekonomilerinde yaşanan üretim ve buna bağlı tüketim düşüklüklerinin rol oynadığı ifade edilebilir. Aslında, gelişen ve gelişmiş ülke büyüme oranları dikkate alındığında Türkiye'nin çok kötü seviyede olduğu söylenemez, fakat mevcut konjonktürde temkinli ve tedbirli olma gereği açıktır.

2014 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN SEKTÖREL TAHLİLLER

Dr. Mehmet Behzat Ekinci, MAÜ, İİBF, İktisat, mbekinci@hotmail.com, 13.01.2015**1-b) Sanayi**

İmalât sanayiindeki üretim değişim oranları, alt sektörler itibariyle Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Üretim Artışı (Mevsim etkilerinden arındırılmış) (Ekim)

İKTİSADÎ FAALİYET KOLLARI	Üretim Endeksi (2010=100)		Değişim (%)
	2013	2014	2014/2013
TOPLAM SANAYİ	121.8	124.7	2.4
Madencilik ve Taş Ocakçılığı Sektörü	110.0	117.2	6.6
İmalât Sanayii Sektörü	124.5	127.0	2.0
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	109.8	112.9	2.9

Kaynak: TÜİK

2010=100 temel yıllık sanayi endeksine göre, 2013 yılı ile kıyaslandığında, 2014 Ekim'inde sanayi üretiminde az da olsa artış olduğu görülmektedir. 2014 Ekim'inde tüm alt sektörlerde üretim artışı meydana gelmiştir. (Bkz. Tablo 2)

Tablo 3: Kapasite Kullanım Oranları (Mevsim etkilerinden arındırılmış) (%)

	2012	2013	2014
Ocak	75.8	73.6	74.9
Şubat	74.8	73.8	74.7
Mart	75.0	74.2	74.5
Nisan	75.0	74.0	74.8
Mayıs	74.3	74.5	74.2
Haziran	73.7	74.6	74.6
Temmuz	74.0	74.7	74.2
Ağustos	73.6	74.9	74.1
Eylül	73.7	75.1	74.1
Ekim	73.9	75.5	74.1
Kasım	73.4	75.0	74.0
Aralık	73.6	75.8	74.4

Kaynak: TCMB

2014 yılında aylar itibariyle kapasite kullanım oranlarında (KKO), 2013 ile kıyaslandığında, Mayıs ayı itibariyle düşüşler meydana geldiği görülmektedir. 2013 yılı ortalama KKO %74.6 seviyesinde iken 2014'te bu oran %74.4 olarak gerçekleşmiştir. (Bkz. Tablo 3)

Tablo 4: Tam Kapasite ile Çalışmama Sebepleri (%) (Ekim)

	2013	2014
Kısıtlayan Faktör Yoktur	46.6	45.4
Talep Yetersizliği	19.8	21.2
İş gücü Yetersizliği	9.6	9.5
Ham madde-Ekipman Yetersizliği	10.2	9.8
Malî İmkânsızlıklar	8.9	8.5
Diğer	4.9	5.6

Kaynak: TCMB

Merkez Bankası, İktisadî Yönelim Anketi (İYA) ve Reel Kesim Güven Endeksi (RKGE) verilerine göre 2014 yılı Ekim ayında; tam kapasite ile çalışmamaya ilişkin ilk sırada belirtilen sebep, 'talep yetersizliği'dir. Ardından, 'ham madde-ekipman yetersizliği' belirtilmiştir. Kısıtlayıcı herhangi bir faktörün olmadığını belirtenlerin sayısı, 2013 Ekim'ine göre çok az da olsa düşmekle beraber hâlen yüksek olup oran %45.4'tür. (Bkz. Tablo 4)

2014 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN SEKTÖREL TAHLİLLER

Dr. Mehmet Behzat Ekinci, MAÜ, İİBF, İktisat, mbekinci@hotmail.com, 13.01.2015

Tablo 5: Kurulan/Kapanan Şirket, Kooperatif ve İşletme (Ocak-Kasım)

	2013	2014	Değişim (%)
Açılan şirket, kooperatif ve gerçek kişi ticarî işletme	97,962	115,590	17.99
Tasfiyedeki şirket ve kooperatif	17,959	13,634	-24.08
Kapanan şirket, kooperatif ve gerçek kişi ticarî işletme	32,656	32,252	-1.23

Kaynak: TOBB

2013 Ocak-Kasım dönemine göre 2014 yılında yeni şirket, kooperatif ve gerçek kişi ticarî işletme açılışlarında belirgin bir artış meydana gelmiş olup oran %18 civarındadır. Buna karşılık; kapanan şirket, kooperatif ve gerçek kişi ticarî işletme sayısında meydana gelen azalma %1 civarındadır. Öte yandan, tasfiyedeki şirket ve kooperatif sayısı da önemli ölçüde azalmıştır. (Bkz. Tablo 5)

1-c) İstihdam

TÜİK Hane Halkı İş Gücü Anketi sonuçlarına göre, 2013 ve 2014 Eylül döneminde (Ağustos-Eylül-Ekim) temel işgücü verileri Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6: Temel İşgücü Verileri (Mevsim etkilerinden arındırılmış) (000 kişi) (Eylül)

	2013	2014
İŞ GÜCÜ DURUMU	27,247	29,013
İstihdam Edilen	24,687	25,916
İşsiz	2,560	3,097
İŞ GÜCÜNE KATILMA ORANI (%)	48.5	50.7
İSTİHDAM ORANI (%)	43.9	45.3
İŞSİZLİK ORANI (%)	9.4	10.7
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	11.3	12.8
Genç Nüfusta (15-24 yaş) İşsizlik Oranı (%)	17.9	19.2

Kaynak: TÜİK

2013 Eylül döneminde istihdam edilen kişi sayısı 24,687,000 iken, 2014'ün aynı döneminde bu sayı 25,916,000 kişi olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılına göre 2014 yılında istihdam edilen kişi sayısındaki artış 1,229,000'dir. 2014 Eylül döneminde işsiz sayısı ise 3,097,000 olup 2013 yılının aynı dönemine göre meydana gelen artış 537,000 kişidir. 2014 yılında istihdam oranı %45.3, işsizlik oranı ise %10.7'dir. Tarım dışı işsizlik oranı %12.8; 15-24 yaş grubundaki işsizlik oranı ise %19.2'dir. (Bkz. Tablo 6)

2) FİNANSAL KESİM**2-a) Fiyatlar**

Fiyatlarda meydana gelen değişimler, Tablo 7'de ve 8'de yer almaktadır.

Tablo 7: Fiyatlardaki Gelişmeler (Bir önceki aya göre değişim) (%)

	ÜFE			TÜFE		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Ocak	0.38	-0.18	3.32	0.56	1.65	1.98
Şubat	-0.09	-0.13	1.38	0.56	0.30	0.43
Mart	0.36	0.81	0.74	0.41	0.66	1.13
Nisan	0.08	-0.51	0.09	1.52	0.42	1.34
Mayıs	0.53	1.00	-0.52	-0.21	0.15	0.40
Haziran	-1.49	1.46	0.06	-0.90	0.76	0.31
Temmuz	-0.31	0.99	0.73	-0.23	0.31	0.45
Ağustos	0.26	0.04	0.42	0.56	-0.10	0.09
Eylül	1.03	0.88	0.85	1.03	0.77	0.14
Ekim	0.17	0.69	0.92	1.96	1.80	1.90
Kasım	1.66	0.62	-0.97	0.38	0.01	0.18
Aralık	-0.12	1.11	-0.76	0.38	0.46	-0.44

Kaynak: TÜİK

2014 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN SEKTÖREL TAHLİLLER

Dr. Mehmet Behzat Ekinci, MAÜ, İİBF, İktisat, mbekinci@hotmail.com, 13.01.2015

'Bir önceki aya göre değişim' açısından, ÜFE'de önceki yıllarda olduğu gibi 2014 yılında da dalgalanmalar meydana gelmiştir. TÜFE'de de benzer durumlar söz konusudur. Bununla beraber, yıl başı değerleriyle kıyaslandığında yıl sonu enflasyon oranları önemli ölçüde düşmüş, hatta negatif olarak gerçekleşmiştir. (Bkz. Tablo 7)

Tablo 8: Fiyatlardaki Gelişmeler (Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim) (%)

	ÜFE			TÜFE		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Ocak	11.13	1.88	10.72	10.61	7.31	7.75
Şubat	9.15	1.84	12.40	10.43	7.03	7.89
Mart	8.22	2.30	12.31	10.43	7.29	8.39
Nisan	7.65	1.70	12.98	11.14	6.13	9.38
Mayıs	8.06	2.17	11.28	8.28	6.51	9.66
Haziran	6.44	5.23	9.75	8.87	8.30	9.16
Temmuz	6.13	6.61	9.46	9.07	8.88	9.32
Ağustos	4.56	6.38	9.88	8.88	8.17	9.54
Eylül	4.03	6.23	9.84	9.19	7.88	8.86
Ekim	2.57	6.77	10.10	7.80	7.71	8.96
Kasım	3.60	5.67	8.36	6.37	7.32	9.15
Aralık	2.45	6.97	6.36	6.16	7.40	8.17

Kaynak: TÜİK

'Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim' açısından 2014 yıl başı ÜFE değeri %10.72'den başlayarak yıl sonunda tekrar 2013 sonu değerinin altına inmiştir. TÜFE'de ise yıl içinde artışlar meydana gelmiş, yıl sonunda ise nispeten düşerek %8.17 olarak gerçekleşmiştir. Ancak 2014 yıl sonu TÜFE değeri 2013 yıl sonu değerinin üstünde gerçekleşmiştir. (Bkz. Tablo 8)

2009 ve 2010 (Nisan hariç) döneminde ÜFE'de tek haneler gerçekleşmiştir. Ancak 2011 boyunca yine çift hanelere geçilmiş olup bunun istisnaları Nisan ve Mayıs aylarıdır. Ocak ayı haricinde 2012 yılı boyunca tek haneli oranlar devam etmiştir. 2013 yılı da benzer nitelik sergilemiştir. 2014 ise tek ve çift haneli enflasyon oranlarının birlikte yaşandığı bir yıl olmuştur. Ama yıl sonu oranı yine tek hanelidir. (Bkz. Tablo 8)

TÜFE'de de 2009 ve 2010 (Şubat ve Nisan hariç) yılları, tek hanelerin gerçekleştiği dönemlerdir. Bu durum, Aralık ayı haricinde 2011 boyunca da geçerliliğini korumuştur. 2012'nin ilk dört ayında yine iki haneli enflasyon oranları gerçekleşmiş olmakla beraber, Mayıs itibarıyla bu oranlar yerlerini tek hanelere terk etmiştir. Bu eğilim 2013 ve 2014 yılları boyunca da devam etmiştir. (Bkz. Tablo 8)

'Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim' dikkate alınarak 2003, 2004 ve 2005 yıllarında hedef enflasyon oranları realize edilebilmekle beraber, 2006, 2007 ve 2008 yıllarında bunu sağlamak mümkün olmamıştır. 2009 yılı hedef oranı %7.5 olup ÜFE'de Şubat'ta TÜFE'de ise Nisan'da realize edilebilmiştir. Ancak, bu erişim bir başarıdan ziyade iç piyasadaki daralmanın sonucu olarak değerlendirilmektedir. 2010 yılı için tespit edilen hedef oranı %6.5'e ise sadece TÜFE'de ulaşılabilmektedir. 2011 yılı hedef enflasyon oranı %5.5 olarak tespit edilmiştir. Bu orana 2011'in sadece ilk dört ayında TÜFE'de erişilebilmişken Mayıs ayı itibarıyla hedeften giderek uzaklaşmıştır. 2012-2017 dönemi hedef enflasyon oranı ise %5 olup 2012 sonunda ÜFE'de Ağustos ayı itibarıyla realize edilmiş olmakla beraber TÜFE'de hiçbir zaman için bu hedefin gerçekleşmesi mümkün olmamıştır.

2013 enflasyon hedefi yıl içinde iki defa revize edilmiştir. Bu çerçevede Merkez Bankası, Temmuz raporundaki %6.2 hedefini Orta Vadeli Program'da %6.8'e yükseltmiştir. Buna karşılık, gerçekleşen oranlar bu hedefin de üstündedir. Nitekim, 2013 sonu ÜFE ve TÜFE oranları sırasıyla %6.97 ve 7.40 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında da %5'lik hedefe ulaşmak mümkün olmamıştır. Zira, ÜFE'de ve TÜFE'de gerçekleşen oranlar, sırasıyla %6.36 ve 8.17'dir. (Bkz. Tablo 8)

2014 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN SEKTÖREL TAHLİLLER

Dr. Mehmet Behzat Ekinci, MAÜ, İİBF, İktisat, mbekinci@hotmail.com, 13.01.2015**2-b) Parasal Göstergeler**

2013 Aralık ve 2014 Kasım sonları itibariyle parasal göstergeler ve bunlar arasındaki değişim oranları, Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9: Parasal Göstergeler (milyon TL)

	27 Aralık 2013	28 Kasım 2014	Değişim (%)
Dolaşımdaki Para	67,756	75,463	11.4
Vadesiz TL Mevduat	94,576	97,879	3.5
Vadesiz YP Mevduat	62,999	72,138	14.5
* M1	225,331	245,480	8.9
Vadeli TL Mevduat	460,981	477,423	3.6
Vadeli YP Mevduat	223,740	264,057	18.0
** M2	910,052	986,960	8.5
Repo	5,672	6,846	20.7
B Tipi Likit Fonlar	11,229	12,201	8.7
İhraç Edilen Menkul Kıymetler	24,026	25,589	6.5
*** M3	950,979	1,031,595	8.5
Toplam TL Krediler	763,155	873,225	14.4
Bireysel TL Krediler	330,139	349,266	5.8
Kurumsal TL Krediler	433,016	523,959	21.0
Dolarizasyon (YP/M3)	30.2	32.6	8.1

Kaynak: TCMB

2013 sonu itibariyle 67.8 milyar TL olan dolaşımdaki para meblağı, 2014 Kasım sonunda 75.5 milyar TL'ye yükselmiş olup artış oranı %11.4'tür. Vadesiz TL ve yabancı para mevduatlarında meydana gelen artışlar sırasıyla %3.5 ve 14.5'tir. Vadeli TL ve yabancı para mevduatlarındaki artış oranları ise sırasıyla %3.6 ve 18'dir. (Bkz. Tablo 9)

2013 sonunda bankalarca verilen toplam kredi meblağı 763 milyar TL civarında idi. Bu meblağ, 2014 Kasım sonunda 873 milyar TL civarına yükselmiş olup artış oranı %14.4'tür. (Bkz. Tablo 9)

2-c) Finansal Yatırım Araçları

2014 Kasım'ında, seçilmiş finansal yatırım araçlarının yıllık ortalamaları itibariyle reel getirileri Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10: Seçilmiş Finansal Yatırım Araçlarının Reel Getirileri (Yıllık ortalamalar) (Kasım)

		REEL GETİRİ (2003=100)	
		ÜFE (%)	TÜFE (%)
YILLIK ORTALAMA	Altın (Külçe)	-8.53	-7.25
	Borsa Endeksi (BIST 100)	-14.47	-13.27
	Euro	5.82	7.30
	ABD Doları	4.54	6.00
	Mevduat Faizi (Brüt)	-4.78	-3.45
	Devlet İç Borçlanma Senetleri	-2.42	-1.06

Kaynak: TÜİK

2013 Kasım'ında; 2003=100 temel yıllık ÜFE ile indirildiğinde yıllık ortalamalar itibariyle en yüksek getiri Euro ile elde edilmişken, en fazla zarar Borsa'da gerçekleşmiştir. TÜFE ile indirildiğinde de durum aynı merkezdedir. (Bkz. Tablo 10)

2014 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN SEKTÖREL TAHLİLLER

Dr. Mehmet Behzat Ekinci, MAÜ, İİBF, İktisat, mbekinci@hotmail.com, 13.01.2015**2-d) Finansal Kuruluşlar**

2014 yılı sonunda Türkiye’de faaliyette bulunan finansal kuruluşlar Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11: Türkiye’deki Finansal Kuruluşlar (Adet)

KURULUŞ	2012	2013	2014
Kamu Kalkınma ve Yatırım Bankaları	4	4	4
Kamu Mevduat Bankaları	3	3	3
TMSF Bünyesindeki Bankalar	2	2	2
Özel Yatırım Bankaları	5	6	6
Özel Mevduat Bankaları	11	10	10
Türkiye’de Kurulu Yabancı Yatırım Bankaları	4	3	3
Türkiye’de Kurulu Yabancı Mevduat Bankaları	10	12	13
Mevduat Toplama Yetkisine Sahip Yabancı Banka Şubeleri	6	5	6
Katılım Bankaları (Özel Finans Kurumları)	4	4	4
Türkiye’de Temsilciliği Bulunan Yabancı Banka Sayısı	44	48	48
Leasing Kuruluşları	31	32	24
Factoring Kuruluşları	78	76	76
Tüketici Finansman Kuruluşları	13	13	12
Varlık Yönetim Şirketleri	9	11	10
Finansal Holding Kuruluşları	3	3	3

Kaynak: BDDK

2014 yılı sonunda toplam yerli-yabancı banka sayısı 41, Katılım bankaları 4, Leasing kuruluşları 24, Factoring kuruluşları ise 76’dır. Tüketici finansman kuruluşlarının sayısı 12, Varlık yönetim şirketleri ise 10 adettir. (Bkz. Tablo 11)

2014 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN SEKTÖREL TAHLİLLER

Dr. Mehmet Behzat Ekinci, MAÜ, İİBF, İktisat, mbekinci@hotmail.com, 13.01.2015**3) KAMU MALİYESİ KESİMİ****3-a) Bütçe Gelişmeleri**

2013-14 yılları Ocak-Ekim dönemi bütçe gelişmeleri Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12: Bütçe ile İlgili Gelişmeler (000 TL) (%) (Ocak-Ekim)

	2013	2014	ARTIŞ (14/13) (%)
GELİRLER	320,064,447	347,679,109	8.6
Genel Bütçe Gelirleri	309,707,394	334,218,570	7.9
Vergi Gelirleri	266,284,840	286,575,420	7.6
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12,299,676	14,422,138	17.3
Alınan Bağışlar ve Yardımlar	1,530,130	1,890,227	23.5
Faizler, Paylar ve Cezalar	19,738,660	23,631,440	19.7
Sermaye Gelirleri	9,670,710	6,879,858	-28.9
Alacaklardan Tahsilat	183,378	819,487	346.9
Özel Bütçeli İdare Gelirleri	8,034,203	10,679,503	32.9
Düzenleme ve Denetleme Kurum Gelirleri	2,322,850	2,781,036	19.7
HARCAMALAR	327,728,372	362,619,631	10.6
Faiz Hariç Harcamalar	281,481,341	317,346,735	12.7
Personel Giderleri	81,757,088	93,908,970	14.9
Sos. Güv. Kur. Devlet Primleri	13,406,576	15,666,820	16.9
Mal ve Hizmet Alımları	24,312,287	27,915,092	14.8
Cari Transferler	122,968,992	135,657,401	10.3
Sermaye Giderleri	26,877,276	30,920,901	15.0
Sermaye Transferleri	4,887,548	4,711,245	-3.6
Borç Verme	7,271,574	8,566,306	17.8
Faiz Harcamaları	46,247,031	45,272,896	-2.1
BÜTÇE DENGESİ	-7,663,925	-14,940,522	94.9
Faiz Dışı Denge	38,583,106	30,332,374	-21.4

Kaynak: MB

2014 yılı Ocak-Ekim döneminde elde edilen gelir meblağı 347,679 milyon TL'dir. 2013'in aynı dönemine göre artış meydana gelmiş olup oran %8.6'dır. Aynı dönemdeki harcama meblağı 362,620 milyon TL olup 2013'e göre artış oranı %10.6'dır. (Bkz. Tablo 12)

2014 yılı Ocak-Ekim döneminde faiz harcamaları meblağı 45,273 milyon TL olup 2013'ün aynı dönemine göre %2.1 oranında azalmıştır. Faiz dışı dengede ise önceki döneme göre belirgin bir azalış meydana gelmiştir. Nitekim, 2013 yılı Ocak-Ekim döneminde 38,583 milyon TL olan faiz dışı fazla, 2014'ün aynı döneminde 30,332 milyon TL'ye düşmüştür ve azalış oranı %21.4 civarındadır. (Bkz. Tablo 12)

Öte yandan, bütçe dengesinde lehte gelişmeler meydana gelmiştir. Nitekim, 2013 yılı Ocak-Ekim döneminde 7,664 milyon TL olan bütçe açığı, 2014'ün aynı döneminde yüksek bir artışla 14,940 milyon TL'ye çıkmıştır. Meydana gelen artış oranı %95 civarındadır. (Bkz. Tablo 12)

2014 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN SEKTÖREL TAHLİLLER

Dr. Mehmet Behzat Ekinci, MAÜ, İİBF, İktisat, mbekinci@hotmail.com, 13.01.2015**3-b) Borç Verileri**

İç ve dış borçlara ilişkin bilgiler Tablo 13-16'da yer almaktadır.

Tablo 13: İç Borç Stoku (milyon TL)

	2012	2013	2014 (Ocak-Kasım)
MEBLAĞ	386,542	403,007	413,558
VADE (ay)	33.6	46.9	56.1

Kaynak: HM

2014 yılı Ocak-Kasım döneminde toplam iç borç stoku 413,558 milyon TL'dir. 2013 yılı sonuna göre meydana gelen artış 10,551 milyon TL'dir. Borç stokunun ortalama vadesinde ise artış meydana gelmiştir. 2013 sonunda 46.9 ay olan borç stokunun ortalama vadesi, 2014 Kasım'ında 56.1 aya çıkmıştır. (Bkz. Tablo 13)

Tablo 14: Brüt Dış Borç Stoku (milyon \$, %)

	2012	2013	2014 (Ocak-Eylül)
TOPLAM	339,041	389,540	396,800
*Kısa Vadeli	100,226	130,489	131,863
*Uzun Vadeli	238,815	259,051	264,937
Borç stoku / GSYH	43.1	47.4	49.6

Kaynak: HM

2013 yılı sonunda 389,540 milyon Dolar olan dış borç stoku, 2014 Ocak-Eylül döneminde 396,800 milyon Dolar'a yükselmiştir. Vadeler açısından dış borçlar temel karakteristiğini sürdürmekte olup ağırlıklı olarak uzun vadeli borçlardır. 2014 yılı Ocak-Eylül döneminde uzun vadeli borçların toplam dış borç stokundaki payı %67 civarındadır. (Bkz. Tablo 14)

Tablo 15: Dış Borç Döviz Kompozisyonu (%)

DÖVİZ CİNSİ	2012	2013	2014 (Ocak-Ekim)
Dolar	54.4	54.2	56.4
Euro	34.8	35.4	33.0
SDR	0.7	0.4	0.4
Yen	2.5	1.8	1.9
Diğer	7.6	8.2	8.3

Kaynak: HM

2014 yılı Ocak-Ekim döneminde dış borcun %56.4'ü ABD Doları cinsindedir. Müteakiben; Euro, Yen, SDR ve diğer para birimleri cinsinden borçlar gelmektedir. (Bkz. Tablo 15)

Tablo 16: Merkezî İdare Borç Stoku (Alacaklıya göre) (milyar \$)

	2012	2013	2014 (Ocak-Kasım)
TOPLAM BORÇ STOKU	298.5	274.5	272.4
I) İÇ BORÇ STOKU	216.8	188.8	187.1
II) DIŞ BORÇ STOKU	81.7	85.7	85.3
a) Kredi	30.5	30.0	26.9
a.1) Uluslararası Kuruluşlar (IMF Kredisi)	17.7 (0.9)	18.4 (0)	16.9 (0)
a.2) Hükûmet Kuruluşları	5.9	5.2	4.8
a.3) Ticarî Bankalar	6.8	6.4	5.2
b) Tahvil	51.2	55.6	58.4

Kaynak: HM

Hazine Müsteşarlığı verilerine göre, alacaklılar itibariyle merkezî idare toplam borç stoku; 2010 sonunda 306.3 milyar Dolar iken, 2011 yılı sonunda 274.4 milyar Dolar'a gerilemiştir. Söz konusu meblağ, 2012 yılı sonunda 298.5 milyar Dolar'a yükselmişken 2013 sonunda tekrar 274.5 milyar Dolar'a gerilemiştir. 2014 yılı Ocak-Kasım dönemi meblağı ise 272.4 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. (Bkz. Tablo 16)

2014 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN SEKTÖREL TAHLİLLER Dr. Mehmet Behzat Ekinci, MAÜ, İİBF, İktisat, mbekinci@hotmail.com, 13.01.2015

IMF kredisinde ise öncelikle belirgin azalmalar, ardından da tükeniş söz konusudur. Nitekim 2010 sonunda 5.6 milyar Dolar olan IMF borcu, 2011 sonu itibariyle 4.4 milyar Dolar'a ve 2012 sonunda da 864 milyon Dolar'a gerilemiştir. 2013'te ise IMF borcu sıfırlanmıştır. Bu, borçlanma açısından önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir. (Bkz. Tablo 16)

4) DIŞ İŞLEMLER KESİMİ**4-a) Ödemeler Dengesi**

Ödemeler dengesi bilgilerine Tablo 17'de yer verilmektedir.

Tablo 17: Ödemeler Dengesi (milyon \$)

	2012	2013	2014 (Ocak-Ekim)
I. CARI İŞLEMLER HESABI	-48,497	-65,034	-45,726
I.a) Dış Ticaret Hesabı	-65,331	-80,213	-63,844
I.b) Hizmetler Hesabı	22,562	23,132	25,391
I.c) Gelir Hesabı	-7,161	-9,350	-8,517
I.d) Cari Transferler Hesabı	1,433	1,397	1,244
II. SERMAYE VE FİNANS HESAPLARI	47,438	62,230	38,592
II.a) Sermaye Hesabı	-52	-96	-54
II.b) Finans Hesabı	47,490	62,326	38,646
III. NET HATA VE NOKSAN	1,059	2,804	7,134

Kaynak: TCMB

Cari işlemler hesabı; 2013 sonunda 65 milyar Dolar civarında açık vermişken, 2014 yılı Ocak-Ekim dönemi açık meblağı 46 milyar Dolar civarındadır. Yıl sonu açık meblağının geçen sene meblağı civarında olacağı belirtilebilir. Esasında 2014 başında beklenti daha yüksek iken özellikle petrol fiyatlarındaki gerilemelerin bunda etkili olduğu ifade edilebilir. (Bkz. Tablo 17)

4-b) Mal Ticareti

Ana ve alt kalemler itibariyle mal ticareti verileri, Tablo 18'de ve 19'da yer almaktadır.

Tablo 18: Dış Ticaret Bileşimi (000 \$) (Ocak-Kasım)

	2013	2014	Değişim (%)
İHRACAT	138,628	144,485	4.2
İTHALÂT	228,522	220,450	-3.5
DIŞ TİCARET DENGESİ	-89,894	-75,965	-15.5
İHRACAT / İTHALÂT (%)	60.7	65.5	

Kaynak: DTM

2014 yılı Ocak-Kasım dönemi ihracatı 144 milyar Dolar, ithalâtı ise 220 milyar Dolar civarındadır. 2013 yılının aynı dönemine göre ihracatta %4.2 oranında artış meydana gelmişken, ithalâta ise %3.5 oranında azalış gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığında da azalış meydana gelmiş olup oran %15.5'tir. 2014 yılı Ocak-Kasım döneminde ihracatın ithalâtı karşılama oranı %65.5'tir. Bu oran, 2013 yılının aynı dönemine göre 4.8 puan artış sergilemiştir. (Bkz. Tablo 18)

2014 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN SEKTÖREL TAHLİLLER

Dr. Mehmet Behzat Ekinci, MAÜ, İİBF, İktisat, mbekinci@hotmail.com, 13.01.2015

Tablo 19: Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (GEGS) Göre Dış Ticaret Bileşimi (milyon \$) (Ocak-Kasım)

	2013	2014	Değişim (%)
İHRACAT			
Sermaye (Yatırım) Malları	14,112,986	14,650,302	3.8
Ara (Ham madde) Mallar	68,629,428	69,430,200	1.2
Tüketim Malları	55,308,721	59,392,055	7.4
Diğer	576,644	1,012,737	75.6
İTHALÂT			
Sermaye (Yatırım) Malları	32,972,729	32,183,292	-2.4
Ara (Ham madde) Mallar	167,325,857	161,712,571	-3.4
Tüketim Malları	27,603,515	26,151,044	-5.3
Diğer	620,119	403,505	-34.9

Kaynak: DTM

2014 yılı Ocak-Kasım döneminde mal sınıflamasına göre dış ticaret bileşimi açısından ihracat alt kalemleri, sırasıyla şöyledir: ham madde, tüketim, yatırım ve diğer mallar. Burada dikkati çeken husus şudur: geleneksel olarak ihracat kalemleri arasında ilk sırayı tüketim malları alırken, 2006 yılı itibariyle bu yapıda bir değişiklik meydana gelmiş olup ilk sırayı ham maddeler almıştır. Aynı dönemde, ithalât alt kalemleri ise karakteristik yapısını sürdürmüş olup sırasıyla şöyledir: ham madde, yatırım, tüketim ve diğer mallar. (Bkz. Tablo 19)

2014 yılı Ocak-Kasım döneminde ülke gruplarına göre incelendiğinde, ihracatın %43.8'inin AB ülkelerine; kalan kısmının diğer ülkelere yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu oran 2013'ün aynı döneminde %41.7 olup 2014'te %5 civarında bir artış meydana gelmiştir. 2014 yılı Ocak-Kasım döneminde ithalâtın %36.6'si AB ülkelerinden; kalan kısmı diğer ülkelerden gerçekleştirilmiştir. Bu oran 2013'ün aynı döneminde de %36.6 idi. Buradan anlaşıldığı üzere, Türkiye'nin başlıca ticaret ortağı sayılan AB ülkeleri ile ihracat hacminde global kriz dolayısıyla 2012 yılında beliren yavaşlama ve gerileme sinyalleri, 2014'te yerini nispi bir canlılığa bırakmıştır.

4-c) Hizmet Ticareti

Alt faaliyet dalları itibariyle hizmet ticareti verileri Tablo 20'de yer almaktadır.

Tablo 20: Hizmet Ticareti Gelişmeleri (milyon \$)

	2012	2013	2014 (Ocak-Ekim)
HİZMETLER DENGESİ	22,562	23,132	25,391
a) Ulaştırma	3,611	3,277	3,945
b) Turizm	21,251	23,180	24,741
c) İnşaat	1,029	674	950
d) Sigorta	-425	-739	-526
e) Finans	-642	-555	-927
f) Diğer Ticarî	-1,618	-1,952	-2,070
g) Resmî	-965	-888	-1,382
h) Diğer	321	135	660

Kaynak: TCMB

2014 yılı Ocak-Ekim döneminde Türkiye'nin net gelir sağlayan başlıca hizmet alt sektörleri, sırasıyla; turizm, ulaştırma ve inşaatır. Söz konusu dönem itibariyle Türkiye'nin hizmet ticareti net geliri 25,4 milyar Dolar civarındadır. 2013'ün aynı dönemine göre bu meblağda %10 civarında artış meydana gelmiştir. (Bkz. Tablo 20)

TÜİK istatistiklerine göre, 2014 yılı üçüncü çeyreğinde (Temmuz-Eylül) Türkiye'yi ziyaret eden kişi (yabancı turist+yurtdışı ikametli vatandaş) sayısı 17,084,013'tür. Yurt dışını ziyaret eden Türkiyeli turist sayısı ise 2,283,278'dir. Giriş yapan yabancı ziyaretçilerin ülkeleri itibariyle başlıcaları şöyledir: Almanya, Rusya Federasyonu, İngiltere, Gürcistan, Bulgaristan, İran.

2014 yılı üçüncü çeyreğinde (Temmuz-Eylül) toplam turizm geliri (yabancı turist+yurtdışı ikametli vatandaş) 12,854,373 \$'dır. Aynı yılın turizm gideri (Türkiyeli turist) ise 1,178,170 \$ olarak gerçekleşmiştir.